

8.4.1 Principy odpovědnosti za ekologickou újmu

Právní úprava odpovědnosti za ekologickou újmu je založena na následujících principech:

- princip prevence,
- princip znečišťovatel platí,
- princip naturální restituce,
- princip účasti veřejnosti.

Princip prevence

Projevem principu prevence je:

- povinnost provozovatele provádět preventivní opatření i v případě, že ke škodám na životním prostředí dosud nedošlo, ale existuje bezprostřední hrozba takových škod,
- povinnost informovat příslušný úřad o přijatých preventivních a nápravných opatřeních,
- povinnost přijmout bezprostřední preventivní opatření za účelem omezení dalších škod,
- povinnost přijmout nápravná opatření,
- povinnost finančního zajištění,
- povinnost hodnocení rizik činností v příloze č. 1.

Princip znečišťovatel

Projevem principu znečišťovatel platí je, že znečišťovatel nese:

- náklady potřebné na předcházení ekologické újmy nebo na její nápravu,
- náklady na zjištění a posouzení ekologické újmy, posouzení vzniku její bezprostřední hrozby,
- náklady na řízení,
- náklady na provedení preventivních nebo nápravných opatření nebo jejich vymáhání od provozovatele,
- náklady na sběr dat, na sledování a kontrolu,
- další náklady související s předcházením ekologické újmy nebo s její nápravou.

Výjimky z povinnosti provozovatele hradit náklady, resp. možnosti náhrady nákladů vynaložených na nápravná opatření stanoví zákon v § 12 a 13.

Princip naturální restituce

Princip naturální restituce se projevuje v

- jednoznačném upřednostnění nápravných opatření před peněžními kompenzacemi,
- obnovení stavu nebo nápravě životního prostředí prostřednictvím náhradních opatření.

Princip účasti veřejnosti

Veřejnost může hrát při odstraňování ekologické újmy důležitou úlohu. Předně kdokoliv může dát podnět příslušnému orgánu k zahájení řízení o uložení preventivních nebo nápravných opatření z moci úřední. Navíc fyzické nebo i právnické osoby, jež jsou ekologickou újmou dotčeny včetně nevládních environmentálních spolků⁹⁸, mohou podat žádost, na základě které příslušný orgán řízení zahájí a uvedené subjekty získají postavení účastníka řízení. Pro nevládní organizace je významné, že v řízení zahajovaném na žádost se stávají účastníky řízení a pro jejich účastenství v řízení z moci úřední stačí, když svou účast v řízení oznámí.

Dalším projevem principu účasti veřejnosti je zveřejňování oznámení o zahájení řízení na portálu veřejné správy.

8.4.2 Vztahy mezi odpovědností za ekologickou újmu a jinými druhy odpovědnosti v právu životního prostředí

Neprovedení preventivních anebo nápravných opatření, ukládaných v režimu zákona o ekologické újmě, či nesplnění dalších povinností stanovených zákonem o ekologické újmě je samo o sobě přestupkem, za který lze uložit pokutu.

Při ukládání preventivních nebo nápravných opatření postupují orgány ochrany životního prostředí podle zvláštních (složkových) předpisů, pokud

⁹⁸ Žádost o uložení preventivních opatření nebo nápravných opatření může dle § 8 odst. 2 zákona o ekologické újmě podat

- a) fyzická nebo právnická osoba, která je ekologickou újmou dotčena nebo u níž je takové dotčení pravděpodobné, nebo
- b) právnická osoba soukromého práva, jejímž předmětem činnosti je podle zakladatelského právního jednání ochrana životního prostředí a jejíž hlavní činností není podnikání nebo jiná výdělečná činnost.

zákon o ekologické újmě nestanoví jinak. Nicméně pokud je způsobena ekologická újma a je uloženo opatření k nápravě podle zákona o ekologické újmě, nelze již ukládat opatření k nápravě podle zvláštních předpisů, jakými jsou například zákon o vodách, zákon o ochraně přírody a krajiny, zákon o lesích či zákon o ochraně zemědělského půdního fondu. Opatření k nápravě ekologické újmy má přednost před složkovými nápravnými opatřeními, ukládanými v režimu uvedených zvláštních předpisů, takže pokud již bylo takové řízení dle zvláštního předpisu zahájeno, příslušný orgán jej přeruší.

Při vzniku ekologické újmy může zároveň dojít i k majetkové újmě. Pokud je v důsledku nápravy ekologické újmy nahrazena i škoda na majetku, podle obecných předpisů o odpovědnosti za škodu se nepostupuje.